

«Ερωτος Μυστήρια»

Με εξαιρετική επιτυχία δόθηκε στο θέατρο του Λυκαβηττού από το ΙΔΕΟ-ΘΕΑΤΡΟ, Αντώνη Αναστασάκη στις 27 Σεπτεμβρίου η θεατρική παράσταση «Ερωτος Μυστήρια», στα πλαίσια των Εκδηλώσεων Αρχαίας Ελλάδος.

Η παράσταση είναι θεατρική απόδοση των έργων του Πλάτωνος «Συμπόσιο» και «Φαίδρος» και του Ορφείου «Λόγοι Ιεροί».

Με οδηγό τον φιλοσοφικό και μυθολογικό λόγο, τα πρόσωπα του έργου, δύο Δαμόνια, η Νύκτα και ο Σωκράτης, μούν σε όλες τις βαθμίδες του Έρωτος. Ο Σωκράτης διδάσκει αλλά ταυτόχρονα πάσχει καταλαμβάνεται από το Διαμόνιό του και αποκαλύπτει του Έρωτος τα Μυστήρια.

Από τον Ερωφάντη και τον Ανδρόγυνον, τον Φιλόσοφο Έρωτα και τον

Υπατο Κάλλος, έως τη μίξη της Ανθρώπινης Ψυχής με το Θείο. «Ο Έρωτας δεν είναι δαίμων αλλά Θεός» λέει ο Σωκράτης. Και η πνευματική έννοια των Ελλήνων Θεών, όπως όλες οι πνευματικές έννοιες, είναι διατυπωμένης αλληγορικά με θαυμαστό τρόπο στην Μυθολογία. Εκτός από τα αυθεντικά Πλατωνικά κείμενα και «Ιερούς Λόγους» του Ορφείου, στην παράσταση παρουσιάζονται αποσπάσματα του Ηρακλείτου του Αισχύλου, ύμνοι του Πρόκλου και του Ορφείου με θέμα τον Έρωτα και για πρώτη φορά το μοναδικό απόσπασμα από την χαμένη τραγωδία του Ευριπίδη «Κρήτες».

Η θεατρική απόδοση η μετάφραση και η σκηνοθεσία ήταν του Αντώνη Αναστασάκη ο οποίος ερμήνευσε συναρπαστικά τον Ηνίοχο, τον Σωκράτη και τον

Ιεροφάντη. Τα σκηνικά και τα κοστούμια που έδωσαν και την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα του έργου με καλαισθησία και πρωτοτυπία ήταν της Μάρας Μαρίνη, οι καταπληκτικές χορογραφίες της Ανδριάνας Παπανικολάου, οι φωτισμοί του Παναγιώτη Μανούση και η μουσική, από σωζόμενα από την αρχαιότητα μουσικά αποσπάσματα και επανασυνθέσεις των αρχαίων μελών με βάση την προσωδία του στίχου, ήταν του Πέτρου Ταμπούρη.

Στην παράσταση συμμετείχαν οι: Κατερίνα Καραδήμα, Ανδριάνα Παπανικολάου και Λίτα Πέτρον, ενώ τα μέλη και τις οργανικές συνθέσεις ερμήνευσε η ορχήστρα «ΑΥΛΗΤΕΣ».

Την παράσταση προλόγισε η συγγραφέας Ευγενία Κουτσουλιέρη.

Περί Έρωτος

της Ευγενίας Γ. Κουτσουλιέρη

“Οποιος τον έρωτα μέγα θεό δεν θεωρεί κι’ υπέρτατο απ’ όλες τις θεότητες ή αγροίκος είναι ή δεν έχει ιδέα από ομορφιά και δεν γνώρισε τον μεγαλύτερο θεό για τους ανθρώπους”, αναφέρει ο Ευριπίδης.

Ο Έρωτας δεν είναι απλώς ένας θεός. Είναι αυτός που κυβερνάει θεούς και ανθρώπους, αυτός που δίνει νόημα στη ζωή, που διατηρεί την ισορροπία και την αρμονία και ανυψώνει την ψυχή. Είναι η αίσθηση του ωραίου, το αίσθημα της προσφοράς, η ενέργεια που γίνεται δημιουργία.

Στη Θεογονία του Ησιόδου, εμφανίζεται ως ελκτική δύναμις, που ενώνει και συνδυάζει τα στοιχεία:

“Στην αρχή υπήρχε το Χάος, μετά η ευρύτερη Γη, το στήριγμα

όλων των πραγμάτων μέσα στους αιώνες, και ο Έρωτας, ο ωραιότερος των αθανάτων, που διαφεντεύει την ψυχή θεών και ανθρώπων...”

Έτσι ο Έρωτας, είναι ο κύριος δημιουργός της ζωής πάνω στη γη, και ως εκ τούτου ο αρχαιότερος και σπουδαιότερος θεός του Ελληνικού Πανθέου, στον οποίο οφείλεται η μετατροπή του χάους σε αρμονία, όπως αναφέρει ο Φερεκύδης.

Γέννημα της Νύκτας και του Ερέβους ο Έρωτας, κατά τον Αριστοφάνη και δημιουργός με το Χάος, πρώτα του γένους των ορνίθων και μετά του ουρανού, της γης, του ωκεανού και του γένους των αθανάτων.

Στο «Συμπόσιο» του Πλάτωνος, ο Έρωας εμφανίζεται ως γιός του Πόρου και της Πενίας που μάλιστα γεννήθηκε την ημέρα γεννηθλίων της Αφροδίτης και έκτοτε έγινε μόνιμος συνοδός της θεάς.

Στην «Κοσμογονία» των Ορφικών, ο Έρωας φέρεται ως γέννημα του Κρόνου και του Χάους και εμφανίζεται κι’ εδώ ως δημιουργός της ζωής.

Η Σαπφώ, τον εμφανίζει ως γιο της Γης και του Ουρανού, ο Αλκαίος γιό της Ίριδος και του Ζεφύρου και ο Ευριπίδης τον θεωρεί γιο του Διός.

Η πλέον διαδεδομένη όμως θέση είναι πως ο Έρωας είναι γιός της θεάς Αφροδίτης και του θεού Άρη.

Ο μύθος θέλει ακόμα τον έρωτα περρωτό, για να κινείται απ’ άκρη σ’ άκρη, ωπλισμένο με τόξο και βέλη, με συμπαράστατες τον Πόθο, τον Ίμερο και την Πειθώ.

Συνοδεύει τη μητέρα του, με την οποία ταυτίζεται σε πολλές περιπτώσεις και συμβάλλει μαζί της στην αναγέννηση της φύσης και της ζωής.

Οι αρχαίοι Έλληνες, κατανοώντας ότι ο Έρωας αντιπροσωπεύει στη ζωή, τον αφιέρωσαν πλήθος βωμών και αγάλματων, αθλοθετώντας και αγώνες προς τιμήν του, όπως τα «Ερωτία» ή «Ερωτιδία» στις Θεσπιές. Στην Αθήνα, από το βωμό του Έρωτος, που βρισκόταν στην είσοδο της Ακαδημίας, έλαιραν φως κατά την τέλεση των λαμπαδηδρομιών της εορτής των Ηραιστειών. Τον θεό τιμούσαν ακόμη στη Σάμο, την Επίδαυρο, τα Μέγαρα, την Κύπρο, σε κοινή λατρεία με την

Η Ε. Κουτσουλιέρη είναι συγγραφέας, δημοσιογράφος, υπεύθυνη σύνταξης του Περιοδικού ΠΥΡΦΟΡΟΣ. Το κείμενο αποτελεί τον πρόλογο της παράστασης «Ερωτος Μυστήρια» που δόθηκε στο θέατρο Λυκαβηττού στις 27 Σεπτεμβρίου 1996.

Αφροδίτη, στα Λεύκτρα, στη Λακωνία, όπου υπήρχε και ιερό δάσος, αφιερωμένο στον θεό. Οι Σπαρτιάτες μάλιστα θυσιάσαν πριν αρχίσουν τη μάχη στον Έρωτα, γιατί κατ' αυτούς, η σωτηρία της Πολιτείας και η νίκη, βασιζόντουσαν στο αίσθημα φιλίας και συναδέλφωσης μεταξύ των πολιτών. Την ίδια άποψη συναντούμε και στην Κρήτη, που στην πρώτη γραμμή της μάχης τοποθετούσαν τους ωραιότερους κατοίκους του νησιού και στον "Ιερό Λόχο" των Θηβών, όπου η αίσθησή του υψηλού, του ωραίου, του ιδανικού και το αίσθημα φιλίας και ψυχικής ταύτισης, ήσαν τόσο αναπτυγμένα, δίνοντας μια δυναμική στη συνοχή του στρατεύματος.

Τα βέλη του θεού δεν έχουν στόχο την σεξουαλική επαφή μεταξύ των ανθρώπων, όπως καταλήξαμε να εννοούμε σήμερα, αναφερόμενοι στον Έρωτα. Με τη λέξη "Έρως" οι αρχαίοι Έλληνες εννοούσαν γενικώς την αγάπη, τον θαυμασμό, την επιθυμία ταύτισης με το ωραίο, το καλό, το υψηλό. Έρως ήταν το δόσιμο σε έργα μεγάλα, το πέταγμα του νου σε αιθέρες αμοιβίας, η ανάταση της ψυχής.

"Ο έρωτας της ψυχής είναι πολύ ανώτερος από τον έρωτα του σώματος" αναφέρει ο Ξενοφών, ο Αρίσταρχος του αναγνωρίζει ότι "τον αδύνατο με δύναμη τον κάνει και τον αμίχανο να βρίσκει λύση", ο δε Ευριπίδης, βάζει τον Ιππόλυτο να παραδεχθεί πως "ένα δάσκαλο έχει της τόλμης και του θάρρους, που τον βγάζει από κάθε δυσκολία. Τον έρωτα. Έναν θεό ακαταμάχητο".

Δαίμονας είναι ο Έρωτας, που μηχανεύεται να μας ενώσει με τη θεία μας φύση, ανίκητος στην μάχη όπως λέει ο Σοφοκλής, πιο δυνατός από τον Δία καθώς λέει ο Μένανδρος, αφού κι' αυτός τα πάντα κάνει, στον έρωτα υποταγμένος.

Φιλόσοφοι και ποιητές μέσα από το έργο τους προσπάθησαν να ανακαλύψουν τί είναι ο έρωτας, προσπάθησαν να μιλήσουν για τον ακαταμάχητο θεό και να οριοθετήσουν την ανθρώπινη και θεϊκή του διάσταση. Οι απόψεις ποικίλουν, όπως ποικίλουν και οι άνθρωποι και τελικά ένα είναι αποδεκτό. Πως ο Έρωτας βρίσκεται μέσα μας, είναι ότι καλό κλείνει η ψυχή μας για τον άνθρωπο, για τη φύση, για τον κόσμο ολόκληρο. Και όταν μιλάει καθένας από μας γι' αυτόν, δεν εξωτερικεύει παρά τον κόσμο που ποθεί και ονειρεύεται, τον τέλειο κόσμο, για να εναποθέσει τις ανησυχίες, την καθαρότητα του νου του, την αλήθεια και την ελευθερία της ψυχής του.

Ο Πλάτων πιστεύει ότι έρωτας είναι η τάση για γνώση και η επιθυμία της ψυχής να κατανοήσει τον κόσμο των ιδεών, ξεκινώντας και βαδίζοντας ανάμεσα από τις μορφές του καλού (Πλατωνικός έρως). Ο Αριστοτέλης, δέχεται πως είναι ο φυσικός δεσμός μεταξύ δύο συζύγων, με σκοπό να στεριώσει η οικογένεια. Οι Στωϊκοί συμφωνούν με την Πλατωνική άποψη, ενώ ο Επίκουρος δίνει το προβάδισμα στον σαρκικό έρωτα. Ο Πλούταρχος χωρίς να παραβλέπει την επιθυμία για σαρκικό έρωτα, μετατρέπει αυτό τον πόθο σε αίσθημα υψηλό, σε μια στάση ζωής, που οδηγεί τον άνθρωπο σ' ένα πεδίο έντιμης ανάζητησης και προσφοράς.

Ένα ολόκληρο έργο αφιέρωσε στον Έρωτα ο Πλάτων. Το "Συμπόσιο". Και ακόμα, εκτενής αναφορά στον έρωτα υπάρχει και στο έργο του "Φαίδρος".

Επιγραμματικά αναφέρω κάποια αποσπάσματα από τα δύο έργα, που δίνουν με τον πλέον κατανοητό και σαφή τρόπο την διάσταση του έρωτα.

Λέει λοιπόν ο Φαίδρος: "Γιατί αυτό που πρέπει να δίνει κατεύθυνση στον άνθρωπο που θέλει να ζήσει ανώτερη ζωή, δεν είναι οι δεσμοί συγγενείας, ούτε οι τιμητικές διακρίσεις, ούτε τα πλούτη, ούτε τιποτ' άλλο, παρά μόνον ο έρως" (Συμπ. 178γ).

"Μέγας και θαυμαστός είναι ο Θεός -λέει ο Ερμύξιμαχος- και απλώνει τη δύναμή του και πάνω από τα ανθρώπινα και πάνω από τα θεϊκά" (Συμπ. 186α-β), ο δε Αριστοφάνης δίνει στο Συμπόσιο και τον ορισμό του Έρωτα, λέγοντας πως "Στην αρχαιότερη φύση μας είμαστε ολόκληροι. Έρως λοιπόν ονομάζεται ο πόθος και η επιδίωξις του ολοκλήρου" (Συμπ. 192ε).

Αυτή η επιδίωξη του ολοκλήρου, η αναζήτηση του χαμένου μισού της ύπαρξης, η τάση ένωσης, έγινε η Μούσα των ποιητών. Η ανάγκη του ανθρώπου να μιλήσει αναζητώντας την θεϊκή πλευρά του, δημιούργησε την Λυρική ποίηση, που χωρίστηκε σε δύο μέρη: α) την Μελική ποίηση, την ονομασθείσα και "Αιολικό μέλος" επειδή κυρίως καλλιεργήθηκε από Αιολικής καταγωγής ποιητές και β) την Χορική ποίηση.

Η Μελική ποίηση υμνεί κυρίως τον έρωτα, συνοδευόμενη από βάρβιτο και διακρίνονται τρία είδη της .

α) Η Ωδή, με θέμα τον έρωτα ή το κρασί επ' όσον και τα δύο φτερόνουν τον νου με μια τάση να τον υψώσουν, με την φιλοσοφική έννοια που έχει η άμεγλος και η Διονυσιακή λατρεία.

β) Το επιθαλάμιο τραγουδί του γάμου, και

Από την Παράσταση στο θέατρο του Λυκαβηττού.

γ) ο Ύμνος, τραγουδί προς τιμήν του θεού.

Ο ποιητής Αλκιάν γράφει στην αγαπημένη του:

"Ο έρωτας με το πρόσταγμα της Αφροδίτης γλυκός κατεβαίνει στην καρδιά μου"

Η κατ' εξοχήν ποιήτρια του έρωτα, η ονομασθείσα και δεκάτη Μούσα Σαπφώ, παρομοιάζει τον αγαπημένο της με θεό, περιγράφοντας με τρόπο μοναδικό την ταραχή που κυβερνάει τις αισθήσεις και την καρδιά της στο αντίκρουσμά του:

"Αυτός ο άνδρας που κάβεται απέναντί μου,

μou φαίνεται ίδιος με θεό...

Αλλά, σαν να μου κόπηκε η γλώσσα

κι' απ' το κορμί μου ευθύς φωτιά περνάει,

κι' ούτε βλέπω, ούτε ακούω.

Ιδρώτας με περιουίζει και ο τρόμος με κάνει να τρέμω και γίνομαι πιο πράσινη από χόρτο και όπου νάναι, φαίνεται πως θα σβύσει η ανάσα μου".

Ο Αλκίαιος τραγουδάει τον έρωτά του για την Σαπφώ:

"Μανρομαλλούσα αγνή Σαπφώ

θέλω το γλυκό χαμόγελο.

Θέλω κάτι να σου πω, μα η ντροπή το στόμα μου σφαλίζει.

Δέξου με εμένα τον τραγουδιστή.

Δέξου με σε παρακαλώ, σε παρακαλώ"

Ο Πάριος ποιητής Αρχίλοχος, παρουσιάζει με σκωπτική διάθεση τον Έρωτα.

“Αφού ο Έρωτας τρύπωσε στην
καρδιά μου,
έχυσε πολλήν ομίχλη στα μάτια
μου
κι' έκλεψε από τα στήθη μου
την ελαφρόμυαλη ψυχή μου”

Ο Ανακρέων δείχνει να βρίσκεται
μετέωρος μεταξύ της κατοικίας των
θεών και αυτής των ανθρώπων.

“Ω κόρη, που βλέπεις παρθενικά.
Υπάρχεις στη σκέψη μου
μα δε το καταλαβαίνεις.
Δεν καταλαβαίνεις πως είσαι εσύ
ο ηνίοχος της καρδιάς μου;”

Και άλλου:

“Ανεβαίνω στον Όλυμπο
με ελαφριά φτερά
γυρεύοντας τον έρωτα
Και αγαπώ και δεν αγαπώ
και είμαι τρελλός και δεν είμαι”

Ο Μίμνεμος αναρωτιέται:

“Τί αξίζει η ζωή και ποιά η χαρά της
χωρίς την Αφροδίτη τη χρυσή;”

και ο διθυραμβοποιός Λυκοφρονίδης,
δείχνει πως ο έρωτας μαλακώνει την
καρδιά από κάθε πολεμική διάθεση και
διάθεση σκληρότητας:

“Αυτό σου αφερώνω, ρόδο
καλό αφιέρωμα, και πέδιλα και
περικεφαλαία
και τη λόγην που τα θεριά σκοτώ-
νει,
επειδή η σκέψη μου τρέχει αλλού
στην κόρη την αγαπημένη και
ωραία
με τις πολλές τις χάρες”

Όμως, ο Έρωτας ξέρει να φέρνει τις
εποχές τόσο κοντά, εκμηδενίζοντας
τόσο τέλεια το χρόνο.

Οι Έλληνες ποτέ δεν έπαψαν να
τραγουδούν τον έρωτα, ούτε στα 400
χρόνια της σκλαβιάς τους. Τον τρα-
γούδησαν και σκλαβωμένοι όπως τον
είχαν τραγουδήσει λέπτεροι, γιατί ο
έρωτας κρυβόταν πάντα στην ψυχή
τους και κράταγε καλά αναμμένη την
ελπίδα και τον πόθο για ελευθερία.

Η λαϊκή μούσα, φτερώνει τις καρδιές
των ερωτευμένων και τις ταξιδεύει
στον ουρανό ανάμεσα στ' αστέρια.

“Απ' όλα τ' άστρα τ' ουρανού
ένα είναι που σου μοιάζει
Ένα που βγαίνει το πουρνό
όταν γλυκοχαράζει”

Ο Έρωτας δίνει δύναμη, κάνοντας τον
αδύναμο πανίσχυρο:

“Μ' οντέ σου έλω θμηθώ
με τα θεριά μαλώνω
και με τσοι δράκουσ πολεμώ
και σαν σε δω μερώνω”

και μεταμορφώνεται σε θρήνο ποιητι-
κό όταν το ιδανικό του απομακρυνθεί:

“Δίχως χιόνια χιονίζομαι
δίχως βροχές βροχιούμαι
δίχως μαχαίρια σφάζομαι
όντας σε συλλογιούμαι”.

Για τους Έλληνες ο έρωτας και η
ποίηση είναι σχεδόν ταυτόσημα. Δεν
νοείται ποίημα χωρίς έρωτα προς το
ωραίο, όπως δεν νοείται έρωτας χωρίς
ποιητικά φτερά. Και τα δύο ταιρια-
σμένα και αχώριστα, συνταξείδωσαν
στους αιώνες και έφτασαν μέχρι τις
μέρες μας. Και τα δύο φωλιάζουν στην
ψυχή κάθε ανθρώπου, που μπορεί να
γίνεται ποιητής, όταν ο Έρωτας, ο
εnthουσιασμός, το δόσιμο στις μεγάλες
ιδέες, περάσουν στην καρδιά του.

Η σύγχρονη ελληνική ποίηση, πρε-
σβεύει και διακηρύσσει, αισθάνεται
και υπηρετεί κι αυτή, ό,τι και η λυρική
ποίηση των προγόνων μας. Ο Έρωτας
παραμένει μέσα στους αιώνες, το
κλαρί της ελπίδας πάνω στον ριμαγμένο
τόπο, το παιδικό χαμόγελο της καθα-
ρότητας, το λουλουδι που δοξάζει τον
δημιουργό ανοίγοντας τα πέταλά του,
η ευχή των γονιών, το σκύνιμο στην
δυστυχία, η αυτοθυσία.

Έρωτας είναι να ονειρεύεσαι έναν
κόσμο μέσα σε καθαίο φως, να νοιώ-
θεις πως πετάς, να θέλεις να προσφε-
ρεις. Να μπορείς να αγκαλιάζεις και
να συγχωρείς, να μπορείς να δίνεσαι
να νοιώθεις δυνατός όταν νοιάζεσαι
για τους άλλους.

Ο Έρωτας είναι ένα δώρο που το
γευόμαστε μόνο μέσα από τους
άλλους. Είναι μια λέξη, όπως την τό-
νισε η Μυρτώτισσα στο εξάισιο ποίημά
της. Μόνο μια λέξη, που όταν την νο-
ιώθεις έχεις μια αγκαλιά να κλείσεις
όλον τον κόσμο. Έχεις φτερά και
πετάς.

Και όταν πετάς έχεις κερδίσει και την
αιωνιότητα και την ελευθερία και τη
γνώση και την τιμή να είσαι άνθρωπος.

“Σ' αγαπώ, δεν μπορώ
τίποτ' άλλο να πο-
ύιο βαθύ, πιο απλό, πιο μεγάλο.”

Σ' αγαπώ, τί μπορώ
ακριβέ να σου πο-
ύιο βαθύ, πιο απλό, πιο μεγάλο”

ΕΚΔΡΟΜΕΣ - ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ 1997

Το ΙΔΕΘΘΕΑΤΡΟ Αντώνη Αναστασάκη, με το οποίο το Ε.Μ. Πολυτεχνείο οργάνωσε τα τρία προηγούμενα χρόνια τις εκδηλώσεις «Αρχαίας Ελλάδος», πραγματοποιεί στα πλαίσια των εκδηλώσεων αυτών τις ακόλουθες συνεδριακού τύπου περιηγήσεις - ξεναγήσεις με ομιλίες - αναλύσεις από ειδικούς συνεργάτες, ερευνητές και επιστήμονες:

1. ΣΟΥΝΙΟ - ΛΑΥΡΙΟ: 9 Μαρτίου
2. ΣΑΛΑΜΙΝΑ: 30 Μαρτίου
3. ΚΥΠΡΟΣ (Λευκωσία, Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος): 23-28 Απριλίου
4. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ (Αρχάνθρωπος): 14-16 Ιουνίου
5. 2 εκδρομές εξωτερικού κατά τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο (πλήρη στοιχεία θα ανακοινωθούν προσεχώς)
6. ΑΙΓΙΝΑ - ΝΑΟΣ ΑΦΑΙΑΣ: 12 Οκτωβρίου

Το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ που διοργανώνει τις εκδρομές - περιηγήσεις, τιμώντας τη συνεργασία που είχε στο παρελθόν με το Ε.Μ. Πολυτεχνείο, εξασφαλίζει για τα μέλη της Πολυτεχνειακής κοινότητας και τους αναγνώστες του ΠΥΡΦΟΡΟΥ ειδικούς όρους συμμετοχής τους στις εκδρομές (τηλ. κ. Γ. Παϊδούση 3626067-068).